

Pristagare fick fel efternamn

RÄTTELSE I gårdagens tidning fick årets Dan Andersson-pristagare fel efternamn. De heter givetvis Hélène Littmarck Holmdahl och Nils Holmdahl, inget annat. Makarna driver se-

dan 40 år Finngården Rikkenstorp. DD:s vikarierande kulturredaktör beklagar det pinsamma misstaget men skyller på att han var lite yr efter att ha insupit gårdens berusande skönhet.

Mästaren besökte Hagenfesten

■ Tomas Tranströmer återvände till Dala-Floda efter 45 år

DALA-FLODA

Solen gassade över Hagenfesten igår. Hagenfestens mest celebre gäst valde dock skuggan. Efter 45 år har Nobelpristagaren Tomas Tranströmer återvänt till Dala-Floda.

– Vi blev inbjudna av en väldigt entusiastisk och trevlig arrangör. Tomas har numera väldigt många inbjudningar och krafterna räcker inte till för allt, men vi tackade ja till detta, säger Monica Tranströmer.

Sedan maken och Nobelpristagaren Tomas 1990 drabbades av en stroke, som ledde till afasi och förlamning i höger sida, har hon ofta agerat hans mun och ord. Monica vänder sig mot Tomas när hon svarar å dennes vägnar. Tomas tecknar antingen instämmande och fyller i med enstaka ord.

– Du var ju här 1967 och har inte varit tillbaka sedan dess. Men det gjorde så starkt intryck på dig att det blev en dikt som kom till där borta på hängbron. Den hette ”Med älven” och ingick sedermera i samlingen ”Mörkerseende” som kom 1970.

Dikten, som sedan länge pryder ena fästet på den hängbron som spänner över Västerdalälven, har ofta tolkats som en personlig uppgörelse med det kulturetablissemang som under de radikala åren strax innan och efter 1970 krävde ett tydligt artikulerat politiskt engagemang för att erkänna en konstnär. Något som en metaforernas mästare och naturmystifierande lyriker som Tomas Tranströmer tydligt fick känna av.

Efter lite övertalning stälde bägge makarna Tranströmer upp på bild.

FOTO: IVAR ANDERSEN

I dikten tycks Tomas Tranströmer likna det ideologiska tunnelseendet med det timmer som under det sena 1960-talet ännu flottades längs älven. Några rader lyder:

Och varelsen med igenklitrade ögon som vill gå mitt i forsen medströms kastar sig rakt fram utan att skälva i en rasande hunger efter enkelhet

Idag är det politiska klimatet ett annat, men kanske är analogin allmäntlig. Kanske kan den appliceras även på samtida fenomen, såsom den islamofobiska våg som svept över

Europa, vars mest extrema företrädare just idag manifesterar i Stockholm.

Tomas nickar när han får höra frågan. Och ler.

– Javisst är det så, säger Monica. Det kan absolut appliceras på all form av extremism och förenkling, de tendenserna byter ju bara färg och form.

Även om Tomas Tranströmer inte är känd som en politisk konstnär har det inte hindrat honom från att ta ställning. Nyligen undertecknade han ett upprop till stöd för Rumänska Kulturinstitutet, vars verksamhet riskerar att strypas av nya snävare – nationalistiskt orienterade – direktiv hemifrån.

– Tomas får många förfrågningar om att skriva under upprop av olika slag men tackar nej till ganska mycket, säger Monica. Men deras frihet att sköta sin programverksamhet är viktig. De är bara fyrafem stycken, och de är oerhört skickliga på att föra ut sitt enastående arbete. Att styra dem på ett negativt sätt är vansinnigt.

Förfrågningarna har givetvis inte blivit färre sedan Tomas Tranströmer ifjol tilldelades Nobelpriset. Lite i skymundan av världens mest prestigefyllda litterära utmärkelse utsågs poeten samma år även till hedersledamot av Kungliga Musikaliska

Akademien.

– Ja, du är ju hedersledamot där. Det är ju känt att Tomas har ett stort musikintresse. Han har spelat piano större delen av livet, och efter stroke fortsatt som vänsterhandsmusiker. Tomas är ju också väldigt flitigt tonsatt, men det var nog hans musikintresse som avgjorde, säger Monica.

Hon vänder sig till maken.

– Och du är väl ganska hedrad av det?

– Ja, säger Tomas. Mycket bra.

Under hyllningsprogrammet på Hagenfesten avböjer dock huvudpersonen att själv sätta sig vid pianot.

– Förut tyckte du att det var ganska roligt, men nu uppträder du inte lika ofta, säger Monica. Men du spelar fortfarande gärna för vänner.

När det är dags för fotografering vill Monica avlägsna sig.

– Jag kan gå bort så kan du ta en bild på Tomas.

DD:s utsände uttrycker ett önskemål om att även hon ska vara med på bilden, och får stöd av en av litteraturvärldens giganter.

– Ja! säger Tomas med en stämma som plötsligt är oväntat fast.

Och ler igen.

Ivar Andersen
ivar.andersen@daladem.se

Med poesin som melodi

KONSERT EXPERIMENTELLT

Tomas Tranströmer International

med Joel Grip, Sofia Jernberg, Anna Lindal, Geneviève Focroulle.

Plats: Hagen, Dala-Floda.

Publik: Fler än vad som ryms i en lada.

■ Hagenfesten är i första hand en scen för den improviserade och experimentella musiken. Något som inte minst hyllningsprogrammet inspirerat av Tomas Tranströmer – själv på första raden i publiken – visade med önskvärd tydlighet.

Sofia Jernberg spelar sin röst som ett känsligt instrument. Sjunger gör hon enbart ibland. I övrigt utstöter hon brottstycken av toner, gnyr eller kippar efter luft. Det är väl genomfört till kvalificerat ackompanjement av fiol, kontrabas och piano, som stundtals avbryts eller interfolieras av Tranströmers poesi, reciterad på svenska, engelska, tyska, ryska eller spanska.

Även den som inte är konnässör kan konstatera att den improviserade konstmusiken är krävande. För att lyckas övertyga publiken krävs individuell skicklighet, oförberett

samspel och en bärande idé. När dessa bitar, som här, faller på plats kan resultatet mäta sig med vilken genre som helst i fråga om känsla och nerv.

Dikter som ”Kyrie”, ”Hemligheter på vägen” och ”Mormors historia” avlöser varandra i korta stycken eller längre sammanhängande partier. De olika språken ger eko åt varandra och åt klangerna i texten.

I avslutningen läser åtta personer samtidigt på lika många tungomål. Rösterna blir instrument. Poesin melodin de spelar. Tranströmer såg ut att vara nöjd.

Ivar Andersen
ivar.andersen@daladem.se

Uttrycksöverskridande konstmusik i Hagen.

FOTO: IVAR ANDERSEN